

Kohtuasi C-797/23**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

21. detsember 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Tribunale Amministrativo Regionale per il Lazio (Lazio maakonna halduskohus, Itaalia)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

12. detsember 2023

Kaebaja:

Meta Platforms Ireland Limited

Vastustaja:

Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni

Põhikohtuasja ese

Kaebus, mille Meta Platforms Ireland Limited (edaspidi „kaebaja“) on esitanud Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (Lazio maakonna halduskohus, Itaalia, edaspidi „TAR Lazio“) Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni (Itaalia sideteenuste tagamise amet, edaspidi „AGCom“) otsuse nr 3/23/CONS peale, millega kehtestati kriteeriumid õiglase hüvitise kindlaksmääramiseks ajakirjandusväljaannete veebikasutuse eest.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlusega palub TAR Lazio (Lazio maakonna halduskohus) kontrollida, kas Itaalia autoriõiguse seaduse (legge sul diritto d'autore) artikkel 43-*bis* ja AGComi otsus nr 3/23/CONS on direktiivi (EL) 2019/790 artikliga 15 ning ettevõtlusvabaduse põhimõttega (Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklid 16 ja 52), vaba konkurentsi põhimõttega (ELTL artikkel 109) ja proportsionaalsuse põhimõttega kooskõlas.

Eelotsuse küsimused

1. Kas [direktiivi 2019/790] artiklit 15 võib tõlgendada nii, et selliste riigisiseste õigusnormide kehtestamine, nagu on sätestatud autoriõiguse seaduse artiklis 43-*bis* ja AGComi otsuses nr 3/23CONS, on sellega vastuolus, kui:

1.a) lisaks ainuõigustele, mis on ette nähtud direktiivi 2019/790 artiklis 15, on nende sätetega pandud [infoühiskonna teenuste osutajatele (edaspidi „teenuseosutajad“)] kohustus maksta kirjastajatele tasu (õiglast hüvitist);

1.b) neile teenuseosutajatele on pandud järgmised kohustused:

- alustada kirjastajatega läbirääkimisi,
- anda neile kirjastajatele ja reguleerivale asutusele teavet, mida on õiglase hüvitise kindlaksmääramiseks vaja,
- ning mitte piirata kirjastaja sisu nähtavust otsingutulemustes kuni läbirääkimiste lõpuleviimiseni;

1.c) reguleerivale asutusele (AGCom) on antud:

- järelevalve- ja karistamispädevus,
- pädevus kehtestada õiglase hüvitise kindlaksmääramise kriteeriumid,
- pädevus määrata juhul, kui pooled ei jõua kokkuleppele, kindlaks õiglase hüvitise täpne summa?

2. Kas eespool punktis 1 viidatud taolised riigisisised õigusnormid, millega on infoühiskonna teenuste osutajatele pandud andmete teatavaks tegemise kohustus, mille üle teostab järelevalvet seesama riiklik reguleeriv asutus ja mille täitmata jätmisel kohaldatakse halduskaristusi, on direktiivi 2019/790 artikliga 15 vastuolus?

3. Kas eelviidatud riigisisised õigusnormid on Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklites 16 ja 52 sätestatud ettevõtlusvabaduse põhimõtte, ELTL artiklis 109 sätestatud vaba konkurentsi põhimõtte ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 52 sätestatud proportsionaalsuse põhimõttega vastuolus, kui:

3.a) nende riigisiseste normidega on lisaks direktiivi 2019/790 artiklis 15 osutatud ainuõigustele kehtestatud tasu saamise õigused, mille rakendamisega kaasnevad eelkirjeldatud süsteemis järgmised infoühiskonna teenuste osutajate kohustused: alustada kirjastajatega läbirääkimisi, anda kirjastajatele ja/või riigi reguleerivale asutusele teavet, mida on õiglase hüvitise kindlaksmääramiseks vaja, ning mitte piirata nende läbirääkimiste lõpuni kirjastaja sisu nähtavust otsingutulemustes;

3.b) nendega on eelnimetatud asutusele antud:

- järelevalve- ja karistamispädevus,
- pädevus kehtestada õiglase hüvitise kindlaksmääramise kriteeriumid,
- pädevus määrata juhul, kui pooled ei jõua kokkuleppele, kindlaks õiglase hüvitise täpne summa?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/790, mis käsitleb autoriõigust ja autoriõigusega kaasnevaid õigusi digitaalsel ühtsel turul ning millega muudetakse direktiive 96/9/EÜ ja 2001/29/EÜ, eriti põhjendus 1, põhjendus 83 ja artikkel 15.

Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artiklid 16 ja 52.

ELTL artikkel 109.

Viidatud riigisisised õigusnormid

22. aprilli 1941. aasta seadus nr 633 (autoriõiguse seadus) (Legge 22 aprile 1941, n. 633 (legge sul diritto d'autore), artikkel 43-*bis*:

„1. Nii üksik- kui ka sidusettevõtjana või konsortsiumis tegutsevatel ajakirjandusväljaannete kirjastajatel on artiklite 13 ja 16 kohane ainuõigus kontrollida oma ajakirjandusväljaannete reprodutseerimist ja levitamist veebikasutuses 15. detsembri 2017. aasta seadusandliku dekreeidi nr 223 artikli 1 lõike 1 punktis b määratletud infoühiskonna teenuste osutajate, sealhulgas meediasäire ja pressiülevaadete pakkujate poolt.

2. Ajakirjandusväljaandena käsitatakse peamiselt ajakirjanduslike kirjatööde kogumit [...].

3. Ajakirjandusväljaannete kirjastajana käsitatakse nii üksik- kui ka sidusettevõtjaid või konsortsiume, kelle majandustegevus hõlmab lõikes 2 määratletud väljaannete avaldamist, isegi kui nad asuvad teises liikmesriigis.

[...]

8. Infoühiskonna teenuste osutajad maksavad lõikes 1 osutatud isikutele ajakirjandusväljaannete veebikasutuse eest õiglast hüvitist. 60 päeva jooksul pärast käesoleva sätte jõustumist võtab sideteenuste tagamise amet vastu määruse, et kehtestada kriteeriumid esimese lause kohase õiglase hüvitise kindlaksmääramiseks, võttes muu hulgas arvesse artikli veebivaatamiste arvu, lõikes 3 osutatud kirjastajate tegutsemisaastaid ja osakaalu turul ning nende juures töötavate ajakirjanike arvu, samuti kummagi poole kulutusi tehnoloogia- ja

taristuinvesteeringutele ning majanduslikku kasu, mida kumbki pool avaldamisest nähtavuse ja reklaamitulu näol saab.

9. Kui infoühiskonna teenuste osutajad, sealhulgas meediaseire ja pressiülevaadete pakkujad peavad lõikes 3 osutatud kirjastajatega lõikes 1 osutatud õiguste kasutamise lepingu sõlmimiseks läbirääkimisi, võetakse arvesse ka lõikes 8 osutatud määruses ette nähtud kriteeriume. Läbirääkimiste vältel ei piira infoühiskonna teenuste osutajad kirjastajate sisu nähtavust otsingutulemustes. [...]

10. Piiramata õigust pöörduda lõikes 11 nimetatud üldkohtusse, võib kumbki pool juhul, kui hüvitise suurus ei ole kokkuleppele jõutud 30 päeva jooksul pärast emma-kumma huvitatud poole esitatud taotlust läbirääkimiste alustamiseks, pöörduda sideteenuste tagamise ameti poole ja paluda määrata kindlaks õiglase hüvitis, selgitades taotluses oma majanduslikku ettepanekut. 60 päeva jooksul pärast huvitatud poole taotluse saamist [...] annab see amet lõikes 8 osutatud määruses kehtestatud kriteeriumidest lähtudes teada, milline tehtud majanduslik ettepanek neile kriteeriumidele vastab, või nimetab omal algatusel õiglase hüvitise summa, kui ta ei pea ühtegi ettepanekut kriteeriumide kohaseks.

11. Kui pooltel ei õnnestu pärast seda, kui sideteenuste tagamise amet on õiglase hüvitise kindlaks määranud, lepingut sõlmida, võib kumbki pool pöörduda üldkohtu ettevõtluskollegiumi poole [...].

12. Infoühiskonna teenuste osutajad, sealhulgas meediaseire ja pressiülevaadete pakkujad, on kohustatud tegema huvitatud isiku või sideteenuste tagamise ameti taotlusel [...] kättesaadavaks andmed, mida on õiglase hüvitise suuruse kindlaksmääramiseks vaja. Esimeses lauses sätestatud kohustuse täitmine ei vabasta lõikes 3 nimetatud kirjastajaid neile teatavaks saanud äri-, tööstus- ja finantsteabe, konfidentsiaalsuse tagamise kohustusest. Teenuseosutajate teavitamiskohustuse täitmise üle teostab järelevalvet sideteenuste tagamise amet. Kui neid andmeid ei ole pärast esimeses lauses osutatud taotluse esitamist 30 päeva jooksul esitatud, mõistab see amet kohustuse rikkujale haldustrahvi, mille suurus on kuni 1% viimase majandusaasta käibest, mis on enne kaebuse esitamist lõpule jõudnud.

[...]

14. Käesolevas artiklis osutatud õigused aeguvad kaks aastat pärast ajakirjandusliku teose avaldamist [...].

AGComi 19. jaanuari 2023. aasta otsus nr 3/23/CONS (delibera AGCom n. 3/23/CONS del 19 gennaio 2023) – 22. aprilli 1941. aasta seaduse nr 633 artikli 43-bis kohase ajakirjandusväljaannete veebikasutuse eest makstava õiglase hüvitise määramise aluskriteeriumide kehtestamise määrus (*Regolamento in materia di individuazione dei criteri di riferimento per la determinazione dell'equo compenso per l'utilizzo online di pubblicazioni di carattere giornalistico di cui all'articolo 43-bis della legge 22 aprile 1941, n. 633*).

Selles otsuses:

- on sätestatud õiglase hüvitise suuruse kindlaksmääramise kriteeriumid (artikkel 4), sealhulgas arvutamisalus, mis põhineb infoühiskonna teenuste osutajate (edaspidi „teenuseosutajad“) reklaamitulul, mida nad kirjastaja ajakirjandusväljaannete veebikasutusest saavad;
- on loetletud andmete kättesaadavaks tegemise kohustused;
- on piiritletud AGComi kontrollipädevus ning nähtud ette haldustrahvi määramine kohustuste rikkujale (artikkel 5);
- on ette nähtud menetlus, millega saab AGComilt taotleda õiglase hüvitise suuruse kindlaksmääramist, ning sätestatud selle menetluse eeskirjad, jättes AGComile võimaluse see summa ühepoolsetl kindlaks määrata (artiklid 8–12).

Faktiliste asjaolude ja menetluse lühülevaade

- 1 Kaebaja osutab Euroopa, sealhulgas Itaalia kasutajatele hulka veebiteenuseid, mille hulka kuulub Facebook, millele pääseb ligi veebisaidil www.facebook.com ning mobiilirakendustega. Osa ajakirjandusväljaannete kirjastajaid jagab oma Facebooki lehel väljavõtteid või viiteid oma sisule koos lingiga, mis suunab kasutajad kirjastaja enda veebisaidile. Nii saavad Facebooki üksikkasutajad pääseda selle saidi kaudu tervikväljaannete juurde ning kirjastaja postitust kommenteerida või seda oma Facebooki profiilil jagada, tekitades niiviisi kirjastaja veebisaidile liiklust juurde.
- 2 8. novembri 2021. aasta seadusandliku dekreeedi nr 177 artikliga 1 lisati autoriõiguse seadusse artikkel 43-*bis*. 19. jaanuaril 2023 võttis AGCom peamiselt artikli 43-*bis* lõike 8 alusel vastu otsuse nr 3/23/CONS.
- 3 Olles seisukohal, et need õigusnormid on vastuolus Euroopa Liidu õiguse ja Itaalia põhiseadusega (*Costituzione italiana*), esitas kaebaja selle otsuse peale TAR Laziole (Lazio maakonna halduskohus) kaebuse. AGCom ja Federazione Italiana Editori Giornali (Itaalia ajalehekirjastajate liit) osalesid kohtulikus arutelus, paludes jätta kaebuse rahuldamata.

Põhikohtuasja poolte peamised argumendid

- 4 Kaebaja väidab, et autoriõiguse seaduse artikkel 43-*bis*, mille alusel võeti vastu otsus nr 3/23/CONS, erineb märkimisväärselt direktiivi 2019/790 artiklist 15 järgmistes aspektides:
 - sellega kehtestati ajalehekirjastajate õigus tasule („õiglase hüvitise“), mida ei ole artiklis 15 ette nähtud;

- seati suured piirangud ettevõtjate lepinguvabadusele;
- nähti ette võimalus paluda AGComilt, et see määraks juhul, kui pooltevahelised läbirääkimised ebaõnnestuvad, õiglase hüvitise summa kindlaks hulga ebamääraste ja meelevaldsete kriteeriumide põhjal;
- kehtestati kohustus mitte piirata läbirääkimiste vältel kirjastajate sisu nähtavust otsingutulemustes, samuti pandi teenuseosutajatele kohustused andmed teatavaks teha;
- anti AGComile karistamispädevus seoses teenuseosutajate kohustusega andmed kättesaadavaks teha.

5 Kaebuse põhjenduseks esitab kaebaja eelkõige järgmised väited.

a) Eelviidatud artikkel 43-*bis* ja otsus nr 3/23/CONS on Euroopa Liidu õigusaktidega vastuolus.

Kaebaja täpsustab, et kui direktiivi 2019/790 artikkel 15 jätab ajalehekirjastajatele lepinguvabaduse otsustada, kas tasuta litsents andmata jätta või anda, siis artikliga 43-*bis* kehtestati tasuõigus, mis avaldub konkreetset lepingu sõlmimise kohustuse vormis, mis piirab märkimisväärselt ettevõtjate lepinguvabadust ja toob kaasa maksekohustuse. Ta väidab ka, et on rikutud *gold plating*'i keeldu (keeldu kehtestada või jätta kehtima Euroopa direktiividega nõutud miinimumtasemest rangemaid norme), mille tagajärjel väheneb konkurents, tuues kahju nii ettevõtjatele kui ka kodanikele, ning et tekkinud on vastuolu ettevõtlusvabadusega. Lisaks rikuvad teenuseosutajatele pandud kohustused tema arvates proportsionaalsuse põhimõtet ja takistavad teistes liikmesriikides asutatud äriühingutel Itaalias teenuste osutamist või muudavad selle neile tunduvalt vähem atraktiivseks.

b) Rikutud on „päritoluriigi“ ja teenuste vaba liikumise põhimõtet, mille kohaselt allub teenuseosutaja oma asutamisliikmesriigi õigusaktidele ja selle riigi asutuste jurisdiktsioonile (mitte nende Euroopa Liidu liikmesriikide õigusaktidele ega jurisdiktsioonile, kus ta teenuseid osutab). Artikliga 43-*bis* ja otsusega nr 3/23/CONS kehtestatakse aga kaebaja taoliste väljaspool Itaaliat asutatud teenuseosutajate jaoks riigisisised kohustused, mis lisanduvad tema asukohaliikmesriigis ette nähtud kohustustele.

c) Euroopa Komisjonile ei ole direktiivi (EL) 2015/1535 kohaselt teatatud; artiklit 43-*bis* ja otsust nr 3/23/CONS ei saa kaebaja suhtes kohaldada, sest neist ei ole komisjonile direktiivi 2015/1535 artiklite 5 ja 6 kohaselt teatatud hoolimata sellest, et nendega on kehtestatud tehnilised eeskirjad, millest tuleb eelnevalt teatada.

Eelotsusetaotluse põhistuse lühiülevaade

- 6 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et autoriõiguse seaduse artikliga 43-*bis* kehtestati õiglase hüvitise nõue, mille suurus määratakse kindlaks poolte (teenuseosutajate ja kirjastajate) läbirääkimistel. Kui 30 päeva möödumisel kokkuleppele ei jõuta, annab see kummalegi poolele õiguse pöörduda AGComi poole, kes annab 60 päeva jooksul otsuses nr 3/23/CONS sätestatud kriteeriumidest lähtudes teada, milline tehtud majanduslik ettepanek neile kriteeriumidele vastab, või nimetab omal algatusel õiglase hüvitise summa, kui ta ei pea ühtegi ettepanekut kriteeriumide kohaseks. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul võib see, kui õiglase hüvitise määrab AGCom, piirata poolte lepinguvabadust ja kahjustada ettevõtlusvabaduse põhimõtet.
- 7 Samuti märgib ta, et artikliga 43-*bis* lisatakse pooltele kolmas isik, kuna AGComil on järgmised pädevused: reguleerimis- (kehtestada õiglase hüvitise kindlaksmääramise aluskriteeriumid); otsustamis- (määrata kindlaks õiglase hüvitise summa); käsutamise- (panna pooltele kohustus teha kättesaadavaks „andmed, mida on õiglase hüvitise suuruse kindlaksmääramiseks vaja“) ja karistamispädevus.
- 8 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et direktiiviga 2019/790 võrdlemisel ilmneb, et artikkel 43-*bis* on Euroopa Liidu õigusraamistikust rangem ning seda mitte ainult olulise majandusliku teguri lisandumise tõttu (mida direktiivi artikkel 15 ei reguleeri), vaid ka selle poolest, et on ette nähtud kogum teenuseosutajate kohustusi ja riikliku reguleeriva asutuse pädevusi, mis mitte ainult ei põhine Euroopa Liidu õigusnormidel, vaid äratavad eelkõige kahtlusi, kas need Itaalia õigusnormid on direktiiviga 2019/790 kooskõlas.
- 9 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et sellised kahtlused tõstatas ka Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (Itaalia konkurentsiamet), kes märkis, et artikkel 43-*bis* paistab Euroopa seadusandja seatud piirest väljuvat, lisades üksikasju, mida Euroopa Liidu õigusnormid ette ei näe, ja kehtestades läbirääkimismehhanismid, mis piiravad ettevõtjate lepinguvabadust. Ta märkis ka, et direktiiv 2019/790 on piisavalt üksikasjalik ja et igasugune rangem reguleerimine võib ohustada direktiivi ühetaolist kohaldamist liikmesriikides.
- 10 Seejärel viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtu otsusele C-401/19 (eriti punktidele 32, 46, 63, 65, 66 ja 67), mis käsitleb direktiivi 2019/790 artikli 17 tõlgendamist ja seega veebisisu jagamisteenuse osutajate kohustusi, mis on neile pandud autoriõiguse kaitse eesmärgil. Ta on seisukohal, et kõnealuse direktiivi artiklid 15 ja 17 on omavahel tihedalt seotud, ning rõhutab, et sellest kohtuotsusest ilmneb proportsionaalsuse põhimõtte järgimise keskne tähtsus.
- 11 Muu hulgas tõstab eelotsusetaotluse esitanud kohus esile seda, kuidas Euroopa Kohus täpsustas, et „kui tegu on mitme aluslepingutega kaitstud põhiõiguse ja põhimõttega, tuleb proportsionaalsuse põhimõttest kinnipidamise hindamisel arvestada erinevate õiguste ja põhimõtete kaitsega seotud nõuete ühitamise

vajadust ning nendevahelist õiglast tasakaalu“ (punkt 66) ning ühtlasi „peavad põhiõiguste riivet sisaldavad õigusnormid selleks, et vastata proportsionaalsuse nõudele, nägema ette selged ja täpsed reeglid, mis reguleerivad asjaomase meetme ulatust ja kohaldamist ning millega on kehtestatud miinimumnõuded, millest tulenevalt on isikutel, kelle võimalus neid õigusi teostada on piiratud, piisavad tagatised, mis võimaldavad neid kuritarvitamise ohu eest tõhusalt kaitsta Täpsemalt peab nendes õigusnormides olema märgitud see, millistel asjaoludel ja tingimustel võib sellise meetme võtta, tagades seeläbi, et riive piirdub rangelt vajalikuga“ (punkt 67).

- 12 Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab hädavajalikuks kontrollida, kas liikmesriigi õigusnormid on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega nii, nagu Euroopa Kohus on seda tõlgendanud. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul võib selle õiglase hüvitise kehtestamine, mida teenuseosutajad on kohustatud kirjastajatele maksma, osutada ebaproportsionaalseks ning seda mitte ainult sidepidamis- ja/või teabe saamise õiguse kaitse seisukohast, vaid võttes eriti arvesse ajakirjandusväljaannete (mida kaitseb lisaks ainuõigustele ka õiglase hüvitise nõue) ühetaolistumist autoriõigusega kaitstud (ning samuti veebis leviva) sisu aspektist. See ebaproportsionaalsus on näha ka siis, kui vaadelda AGComile antud ulatuslikku sekkumispädevust.
- 13 Olles võrrelnud direktiivi 2019/790 artiklis 15 sätestatud autoriõiguse seaduse artikliga 43-*bis* ja AGComi otsusega nr 3/23/CONS, on TAR Lazio (Lazio maakonna halduskohus) otsustanud esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse. Ta peab enda sõnastatud eelotsuse küsimusi oma menetluses oleva vaidluse lahendamisel asjakohaseks.